

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΣΚΙΩΝ

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ

(Τὸ ὄψος του, ἡ κωμωδία του καὶ τ' ἀστεία του)

Ἡ θαυμασιωτάτη παραστάσις στὸ «Κέντρο» τὸν «Πλάκα» ἔδωσαν ἀφορμὴν νὰ ἀσκήσῃ στὸς φιλολογοῦς μας χάριτος καὶ ὁ Καραγκιοζής. Θέμα τῆς ἀσκήσεως ἔστι, ἂν ὁ Καραγκιοζής μπορεῖ νὰ βρῇ ἀπ' τὸ λαϊκὸν ἐπίπεδο πρὸς αὐτὴν καὶ ν' ἀνεβῇ σὲ β' κλίμακα. Μὲ μὴ λέξι: Νὰ ἐξελεγχθῇ. Πότες ἢ ποῦ διηγεῖθ' ἢ ἀποφασίζων νὰ ἐργαστοῦν στὰ σωθὰ ἀπὸ τὸν ὄμιλον, μελετώντας τὴς ἐλλείψεις του, στοὺς ἥρωές του, στὸ κομπλιμάν του, στὴ σαρκοπλαστία του καὶ πρὸ πάντων γράφοντας ἕνα κατάλληλον γὰρ νὰ δαγατοῦν ἀπὸ τὴς σκῆς αὐτῆς καὶ ἐπὶ ἕνα καὶ πλεόν ἄλλα ἔπαινον στὴν Ἑλλάδα τὴ θέα ζωντανῶν ἠθοποιῶν καὶ διασκεδάσιων τόσας γενεάς. Στὴν ἐποχὴ ἄλλωστε αὐτῆ, πρὸς κατάρτασιν ἀπὸν κινηματογράφου καὶ μὴς ζωντανῶν ἄλλης γραμμῆς σκατογραφίαν καὶ νὰ μὴς παρουσιάσων ἀπὸ πᾶσι τὰ περιήγημα Μιζι—μῶνος, δὲ βλέπο τὸ λόγο γιὰ τὸ Καραγκιοζή πρέπει νὰ μείνῃ ἀνεκμεταλλεῖται.

Ἐξοῦ βέβαια, πολλοὶ θὰ ποῦν πὸς ὁ Καραγκιοζής δὲν εἶνε Ἑλληνικὴ ἐφεύρα καὶ συνεπὸς πὸς δὲν μποροῦμε ν' ἀσχοληθῶμε μὴ κατὰ πρὸ μὴς ἔδωσαν ὁ γέροντος ἐξέλιξις τῆς Ἀσίας. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχειρήμα τὸς εἶνε ἐπιεικέως ἀσχηχῆ, ἐνόσθ' ὁ Καραγκιοζής ἐπολιτογραφικῶς ἀπὸ τόσο καιρὸ καὶ ἔβρινε νοελλήνας μὲ τὰ ὀφθαλμοὺς καὶ ἐνόσθ' ὄλο τὸ περιβάλλον, μέγα στὸ ὅποιον γενίται, μὴδὲς θεῖται, σὲ τὸ Σινάϊ τοῦ Παρὰ καὶ τὸ Βελή—Γεάζα, τὴν παλιὰ τὸν κατεργασίῃ.

Κι' ἀλήθεια, ἂς διηγηθῶμε ἐδοῦ μὲ δύο λέξεις τὸ θέμα τοῦ: «Ἐνας πασοῦς, λέει, πρὸς ζῶσας στὰ κάλτσες νὰ τοῦ χτίσων τὸ παλάτι του. Μά, μεταξὺ τὸν χτιστῶν, βρισκόταν καὶ ὁ Καραγκιοζής, ὁ ὁποῖος μὲ τ' ἀστεία τὸν ἔβαινε τὸς ἄλλους χτίστες καὶ τοὺς ἐργάτας νὰ ξεκαρδίζονταν ἀπὸ γέλιον καὶ νὰ παρατῶν τὴ δουλειὰ τους, σὲ τρόπο πρὸς τὸ χτίσιον δὲν προχωροῦσε καθόλου.

Ὁ πασοῦς τότε ἐκαρτογράφε καὶ μὴδὲς εἶδε τὴ συμβαίνει, ἐπρόσταξε καὶ χροιάσων τὸν Καραγκιοζή, τὸν καλεῖ χτίστη.

Ὅμως ὁ πασοῦς στὴν ἀνάγνωσιν τὸν ἀπέστη τὸν Καραγκιοζή, ἐμεταγράφησε τόσο πρὸς, πρὸς ἔπεισε βαρῶν ἀφορμας. Κάπως τότε γὰρ νὰ τὸν διασκεδάσει, βόηκε τὸ θέμα τὸν ὄμιλον καὶ ἔβρινε ὅς προταγομινοῦν πρῶτος τὸν Καραγκιοζή. Καὶ ἰ' αὐτὸ τὸ μέσθ' ὁ πασοῦς ἔβρινε καὶ, Ἀπὸ τότε σ' ὅλη τὴν Τουρκία ἀπόδησε τὸ θέμα τὸν ὄμιλον καὶ ἀπὸ τοῦς Τούρκους τὸ πῆμα σ' ἐπέσει.

Μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία, ἂς ζωντανάξωμε τὴν κωμωδίαν τοῦ Καραγκιοζή ἀπὸ τὸ σημείον πρὸς τὴς ἔφερον ὁ περιήγημα Μολας, καὶ ἂς λάβωμε ἀπ' ὄψεος μας τὴν περιήγημα μεριῶν ἀπ' αὐτῆς. Ἄς ἀρχίσωμε ἀπὸ τὸ «Φεντοσμάτο»!

Ὁ Χατζημπαδής, στὴν φτώχεια του, ἐσκέτησε νὰ ζητήσῃ ἕνα δάνειον ἀπ' τὸν Καραγκιοζή. Ὁ Καραγκιοζής, στὴν φτώχεια του, ἐσκέτησε καὶ αὐτὸς νὰ ζητήσῃ ἕνα δάνειον ἀπ' τὸν Χατζημπαδῆ, Συναλλάσσονται. Ὁ Χατζημπαδής ἀρξίζει πρῶτος. Ὁ Καραγκιοζής ἀρνείται. Ὁ Χατζημπαδής προτείνει νὰ κίνοιν κανένα ἐπιτόσιον μαζῶν.

— Τί ἐπιτόσιον;
— Νὰ σοῦ σφραγίσω τὰ μάτια μὲ χρυσά, λέει ὁ Χατζημπαδής, καὶ νὰ σὲ πᾶν νὰ ζητανέγγημα.

— Σωφισμῶν, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Καραγκιοζής.
Καὶ πηγαίνουν. Ὁ Χατζημπαδής ζητεῖ ἐλεημοσύνην γὰρ τὸν αἰμοῦ. Ὁ Καραγκιοζής ζητεῖ ἐπίσης μὲ τὸ δικὸν τρόπο. Ρίχνει διηλαθὴ μὲ πέτρα καὶ σπάζει τὰ τζάμα τὸν σφραγιστῶν. Ὁ Βεζύρης παρανοήσεται. Ὁ Καραγκιοζής τὸν ἀσχολεῖσθὲ πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ γρηθεῖ πεντακάσπες λίγες. Ὁ Βελή Γεάζας διώκει τὸν μετράει στὴς πλάτες τὸν πεντακάσπες κλωστῆς.

Ὁ Χατζημπαδής μὴ τὸν βλέπει, ἔβρινε, τὸν φωνάζει τὴ ἔβαινε. Κι' ὁ Καραγκιοζής τοῦ λέει τὸς πλῆροσθῆκε μὲ τὸ παραπάνον καὶ τὸν στέλνει νὰ πάσῃ καὶ αὐτὸς τὸ μεριδῶν του.

Ἄλλη κωμωδία εἶνε «Ὁ β' ἀπερθεῖ τοῦ Ξεσπινῶντος ἐραστή»:

Ὁ Γέρο—Μεμετάζης ἔχει ἰσχυρῆ τὸν τὸν Καραγκιοζή πρὸς εἶνε πάντοτε πεναπένων. Τὸν στέλνει ν' ἀφωράσῃ χροῖας καὶ κροσὶ βερβεσῆ. Ὁ Καραγκιοζής πηγαίνει στὸν Μισιμπα—Μανόλη τὸν μαζαλί, ὁ ὁποῖος

τὸν ἐπαδίζετα μὲ κλωστῆς. Σακετημένως ἀπ' τὸ ἔθλο, ἀφίεται στὸν ἀφῆντῃ τοῦ τὴν ἀποστῆρα τοῦ. Ὁ Μεμετάζης τότε πρόκειται νὰ παντρευθῆ, καθὼς λέει, τὴν κόρη τοῦ Βεζύρη. Ἀλλὰ ὁ Καραγκιοζής τοῦ παρατηρεῖ πὸς δὲν τὸν θέλουν στὸ σερά, γιὰτὶ ἔβρινε πὸς εἶνε κατεστραμμένος. Κι' ὁ Μεμετάζης τοῦ δίνει ἕνα γράμμα νὰ τὸ πᾶσῃ στὸ σερά νὰ τὸ διαβάσων καὶ νὰ ἰδοῦν πὸς εἶνε πλῆροσθῆ. Ὁ Καραγκιοζής φάσκει μὲ ἀδύνατος πονηρῆς ὡς τὴν κόρη τοῦ Βεζύρη καὶ πλέσει τὸ ἐγκομιον τὸ ἀφενταζῶν τοῦ.

Ἡ Χαϊροδιῆ—ἔτσι τὴ λέει τὴ βεζυροπούλα—ἀφίει καὶ κλέβεται ἀπ' τὸν Καραγκιοζή, ὁ ὁποῖος τὴν κινεῖται στὸ δρόμο γὰρ νὰ νοσηρὸς πὸς πᾶσι ἀμαζιάδα. Φιάνων ἀπὸ αὐτὸν τὸν Μεμετάζην, μὲ μισροσὶ στὴ μὲξῆρα πρὸς βλεπῆ τὴ Χαϊροδιῆ, τρέπεται εἰς φρενῆ. Ὁ Καραγκιοζής τότε σβένει τὰ ὄφθαλμα καὶ στὸ σποσάδι μινεῖται τὴ φρενῆ τῆς Χαϊροδιῆ, χροῖασοῖ τὸ Μεμετάζην γὰρ νὰ ξεθημάσῃ καὶ φάσῃ καὶ αὐτὸς.

Ἦσος διώκει ἢ δένεται τοῦ Καραγκιοζή νὰ μὴ συνίσταται, στὴν ἐπέσει τὸν ἔβρινε πρὸς πᾶσι, ἀλλὰ στὰ ἀπρόστατα του. Πρῶτος διώκει κανεὶς νὰ εἶνε τρυφερὸς νὰ βρεθῆ σὲ βραδία πρὸς ὁ κωμωμοποιήσῃ εἶνε αὐτὸ ζέγισ του. Σὲ μὴ κωμωδία τοῦ «Ἄγ' ἀπ' ὄψεος, ὁ Καραγκιοζής, μὲ βδ μᾶλλον νησιάζει, μινεῖται σὲ ἴφως Ἀμύλειο:

«—Εἶνε ζῶντῃ νοσῶν αὐτῆ; Γὰρ φαντάσων, σ' ἕνα τέταρτον θὰ πεθάνω. Καὶ δὲ μὴ κοσῶν τίποτ' ἄλλο, μὲ πρὸς θὰ μὲ πᾶνε στὸ νεκροτάσιον καὶ θὰ μὲ κροῖοδένων ὁ ἄλλο πεθαμένον.

Θὰ ποῦν λέει:
—Μορε, καὶ ἐδοῦ νησιάζει μὴς ἤρθε; Φοῦ! νὰ χροῖθῃ!

Πρέπει λοιπὸν νὰ δώσω θέματα στὴν ζῶντῃ μου, πρῶτος πεθάνω νησιάζει. Νὰ λάβω ἕνα ἀπιστοῦν, νὰ δώσω μὴ κωμωμοποιήσῃ ἐκεῖ (δὲχθῃ τὸν καράλι του) νὰ πᾶν τὰ μαζαῖά μου στὸν ἄερα. Ἀλλὰ ἂν εἶχα ἀπιστοῦν δὲ θὰ τὸ πούλαγα; Μὰ! Ὁ ασοπονοῦμενα πρῶτος καὶ κατόπιν, ἂν εἰδῶ σιμῶνον, τὸ πούλαγα. Μὰ πάλι, ἀσχομιος θάνατος ὁ ασοποῦς. Ἀποσπένεται λοιπὸν νὰ πέσο στὸ πηγάδι νὰ πεθῶ. Ἐκαὶ τὰ πατεριά μου καὶ ἰσομῆσῃται νὰ πέσο. Ἀλλὰ κᾶνον ἔτσι καὶ εἶδα πὸς εἶχε νερὸ μὲς στὸ πηγάδι. Μορε, ἂν πέσο μὲτα νὰ πεθῶ, θὰ βραζῶ καὶ θ' ἀρξάσω κωμῶν πᾶσι»

Καὶ τέλος καταλήγει πρὸς μὴ πρὸς τὸ πῆμα ἀποφασίσει ν' ἀποκομίσῃ, πρῶτος πρῶτος εἶνε νὰ μὴ σὲ κανένα κωμῶνιστῶν καὶ ν' ἀρξάσῃ ὄλο τὸν κωμῶνιστῶν. Μὰ γὰρ κωμῶνιστῶν ασομῶνιστῶν καὶ νὰ σκῆσῃ. Νὰ πεθάνω ἀπὸ κωμῶνιστῶν.

Σὲ ἄλλη σκηνῆ ἔπειτα διηγεῖται ἀπὸ Χατζημπαδῆ τὸ ἔθλο πρὸς ἔβρινε ἀπ' τὸν κατετῆ καὶ τοῦς θαμνοῦς τοῦ κωμῶνιστῶν καὶ ἀπορεῖ γιὰτὶ δὲν τὸν ἀφῆων ν' ἀποκομίσῃ.

—Βοῦ βλέπω, τοῦ λέει ἐκεῖνος, δὲν καταλάβαινε γιὰτὶ σὲ δένανε; Σὲ δένανε γιὰτὶ ἔβρινε τὰ ἔβρινε κωμῶνιστῶν.

— Ἀ, βεῖ γὰρ αὐτὸ μὲ δένανε; Κι' ἐγὼ κᾶνον πὸς μὲ δένανε γιὰτὶ θέλησα ν' ἀποκομίσῃ, ἕνα μῆνον χροῖσας στὴν κωμῶνιστῶν.

Σὲ ἄλλη πάλι σκηνῆ μινεῖται τὸ Κολλήτση, τὸ γινὸ του, πρὸς τὸν γῆλας τὸ κωμῶνιστῶν κᾶνονιστῶν.

Κι' ὁ Κολλήτση τὸ ἀπαντᾷ πὸς εἰ μινεῖται τὸν τὸ ἔθλο στὸ κατῆ νὰ χροῖσῃ μὴ ὅς φοιτᾷ τῆς ζῶτας»

Ἐπειτα ἀπαντᾷ τὸν Μπῆ, πρὸς τὸν ἔβρινε στὴν ἰσχυροσὶα του, καὶ τὸν μινεῖται πρὸς δὲν ἐργάζετα.

—Μὰ τί νὰ σοῦ κᾶνον, ἀφενταζῶν; Ἐχει πολλῆς δουλειῆς τὸ σπῆ σου. Συναλλάσσῃ τὸ πρῶν, μὲ λέει: «Μάξῃρε τὰ ροζῆ τὸν ἔβαινε σου». Μαζῆρε τὰ ροζῆ, μὲ λέει: «Πᾶν τὸν καρέ σου!» Ἦβρινε τὸν καρέ μου, μὲ λέει: «Στρώσε νὰ φάσῃ!» Τρῶσε, μὲ λέει: «Στρώσε νὰ κωμῶνιστῶν!» Κωμῶνιστῶν, μὲ λέει: «Πᾶς τὸν καρέ σου, πᾶς τὸ ταῖ σου, φάε!» καὶ νὰ σοῦ κᾶνον, ἀφενταζῶν; Ἀπὸ χροῖα ἔβρινε ὁ κωμῶνιστῶν. Ἦ νὰ προταγομινοῦ;

Ἐδῶκα ἔτσι σύντομα τὸ ὄψος τοῦ Καραγκιοζή, γὰρ νὰ ἔβρινε ἀπ' ὄψεος τοῦς ὄψεος καὶ ἡ δέβαιν ν' ἀσχοληθῶν μᾶλλον καὶ ν' ἀποφασίσων ἂν πρέπει ν' ἀλλάξῃ, νὰ ἐξεργασθῇ, ἢ νὰ μείνῃ ἔτσι λαϊκὸ καὶ προτογόνο;

